

**Xalqaro investitsiyalar orqali O‘zbekistonda aholi bandligini oshirish va
moliyaviy barqarorlikni ta’minlash strategiyalari**

O‘ktamov Abbos O‘ktamovich

“Tadbirkorlikni rivojlantirish” AJ

Axborot-tahlil mutaxassisi

+998974078777

A.uktamovich@mail.ru

Hozirgi global iqtisodiy sharoitda xalqaro investitsiyalar mamlakatlar taraqqiyoti va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashda muhim omil sifatida namoyon bo‘lmoqda. Xususan, rivojlanayotgan davlatlar uchun xorijiy investitsiyalar iqtisodiyotning modernizatsiyasi, yangi ish o‘rinlarining yaratilishi, zamonaviy texnologiyalarni jalb qilish va raqobatbardosh mahsulot ishlab chiqarishni tashkil etishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi.

O‘zbekiston mustaqillik yillarida investitsiyalarni jalb qilish borasida muhim yutuqlarga erishgan bo‘lsa-da, oxirgi yillarda bu yo‘nalishda chuqur islohotlar olib borilmoqda. Xususan, prezident tashabbusi bilan qabul qilingan yangi investitsiya siyosati, erkin iqtisodiy zonalar, investitsiyaviy qonunchilikdagi o‘zgarishlar mamlakatni xalqaro kapital uchun yanada jozibador qilishga qaratilgan. Xalqaro investitsiyalar bir necha yo‘nalishda foyda keltiradi. Xalqaro investitsiyalarning iqtisodiy va ijtimoiy roli quyidagi imkoniyatlarni yaratadi:

- Ish o‘rinlari yaratiladi;
- Texnologik yangilanishlar amalga oshadi;
- Soliq tushumlari ortadi;
- Eksport imkoniyatlari kengayadi;
- Kadrlar malakasi oshadi.

Jahon bankining 2023-yildagi hisobotiga ko'ra, rivojlanayotgan davlatlarda to'g'ridan-to'g'ri xorijiy investitsiyalar (TXI) ishsizlik darajasini o'rtacha 3-5% ga kamaytirishga yordam bergan. Masalan, Vetnamda TXI asosida faoliyat yuritayotgan korxonalar umumiy ishchi kuchining 25% dan ortig'ini band qilgan. Bu korxonalar nafaqat ishlab chiqarish, balki xizmat ko'rsatish, logistika va boshqa sohalarda ham faoliyat yuritib, iqtisodiy o'sishga turtki bermoqda. O'zbekistonda investitsion muhitda ham ba'zi muammolar mavjud. So'nggi yillarda O'zbekistonda investitsion faollik oshgan. 2024-yil yakunlariga ko'ra, mamlakatga jalb etilgan xorijiy investitsiyalar hajmi 10,5 milliard AQSH dollarini tashkil etdi. Biroq bu ko'rsatkich potensial imkoniyatlarga nisbatan hali past darajada. Investitsiyalar asosan infratuzilma, energetika va transport sohasiga yo'naltirilgan bo'lib, xizmat ko'rsatish va zamonaviy texnologiyalar sohasida yetarli faollik kuzatilmayapti.

Aholining mehnat bozoridagi faolligi, ayniqsa yoshlarda, past bo'lib qolmoqda. Rasmiy statistikaga ko'ra, 2023-yilda ishsizlik darajasi 9,7%ni tashkil etdi. Bu esa, mavjud resurslardan to'liq foydalanilmayotganidan dalolat beradi. Xorijiy investitsiyalarni bandlik bilan bog'lashda mintaqalar o'rtasida tengsizlik, professional kadrlarning yetishmasligi, byurokratik to'siqlar kabi muammolar hal qilinishi lozim. Ko'plab davlatlar xorijiy investitsiyalarni jalb qilish orqali bandlik masalasini muvaffaqiyatli hal qilgan:

- Irlandiya. Korporativ soliq stavkasining pastligi hisobiga yirik texnologik kompaniyalarni jalb etgan va IT sohasida minglab yuqori malakali ish o'rinlari yaratgan.
- Turkiya. Erkin iqtisodiy zonalar va strategik sektorlarni belgilab, xorijiy investorlarga imtiyozlar yaratdi. Bu esa, xizmat ko'rsatish va ishlab chiqarish sohasida bandlikni oshirdi.
- Hindiston. Startup va IT-klasterlar orqali TXIni jalb etib, yoshlar o'rtasidagi ishsizlik darajasini sezilarli kamaytirgan.

Bu tajribalar O'zbekiston uchun muhim saboq bo'lib xizmat qilishi mumkin. Eng avvalo, hududlar bo'yicha sektorlar ajratilishi va mahalliy infratuzilmaning rivojlanishi xorijiy investorlar uchun muhim omil bo'lib qoladi.

Xalqaro investitsiyalar orqali yaratilgan doimiy ish o'rinlari aholini rasmiy daromad manbai bilan ta'minlaydi. Bu holat ularning bank tizimiga integratsiyalashuvini, kreditga bo'lgan ishonchini va jamg'arma madaniyatini rivojlantiradi. Moliyaviy barqarorlik aholining ijtimoiy himoyalanganlik darajasini oshiradi. Ish bilan ta'minlangan shaxs sog'liqni saqlash, pensiya, ijtimoiy sug'urta tizimlaridan kengroq foydalanadi. Xorijiy korxonalar tomonidan amalga oshiriladigan kasbiy tayyorgarlik va moliyaviy savodxonlik dasturlari ham barqarorlikni mustahkamlaydi. Bu borada quyidagi strategik tavsiyalar va takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Investitsiya hududlarini diversifikatsiya qilish – har bir viloyatning o'ziga xos resurs va infratuzilmasiga asoslangan sektoral investitsiya yo'nalishlarini ishlab chiqish.
2. Kichik va o'rta biznesni qo'llab-quvvatlash – xorijiy investorlar uchun lokal sheriklik mexanizmini yaratish.
3. Malaka oshirish tizimlarini rivojlantirish – mehnat bozoriga mos mutaxassislar tayyorlash uchun ta'lim tizimi bilan investitsiya siyosatini uyg'unlashtirish.
4. Raqamli infratuzilmani rivojlantirish – onlayn ish o'rinlari, frilanserlik va texnologik xizmatlar orqali bandlikning yangi shakllarini qo'llab-quvvatlash.
5. Yashil investitsiyalarni jalb qilish – ekologik toza loyihalar orqali nafaqat iqtisodiy, balki ekologik barqarorlikka ham erishish.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti tashabbusi bilan so'nggi yillarda investitsion muhitni yaxshilash, xorijiy investorlar uchun qulay sharoitlar yaratish borasida keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. 2023-yilda 'Investitsiya faoliyati to'g'risida'gi

yangi qonun qabul qilinib, investorlarning huquqiy kafolatlari mustahkamlandi. Shuningdek, 20 dan ortiq erkin iqtisodiy zonalar faoliyati yo'lga qo'yildi, ularning ba'zilarida xorijiy investorlar uchun bojxona va soliq imtiyozlari belgilangan. Investitsiya dasturlari asosida Qoraqalpog'iston, Surxondaryo, Navoiy va boshqa hududlarda yangi sanoat zonalarini tashkil etildi, bu esa mintaqaviy bandlik darajasini oshirishga xizmat qilmoqda.

Davlat aktivlarini xususiylashtirish jarayonlarida ham xorijiy investorlar faol ishtirok etmoqda. 2023–2024-yillarda 100 dan ortiq korxonalar xorijiy investorlarga taklif etildi. Bunda, sanoat, bank, transport va qurilish sohalarida xalqaro sarmoyadorlar bilan hamkorlikda loyihalar amalga oshirilmoqda. Bularning barchasi mamlakatda iqtisodiy o'sish va barqaror moliyaviy tizim shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Rivojlangan davlatlarning investitsiyalar orqali bandlikni oshirish tajribasi O'zbekiston uchun o'rnak bo'la oladi. Masalan, Germaniya 'duale Ausbildung' tizimi orqali xorijiy investorlar bilan hamkorlikda yoshlarni kasb-hunar bilan ta'minlab, mehnat bozorining talablariga mos kadrlar tayyorlamoqda. Bundan tashqari, Janubiy Koreya kichik va o'rta korxonalarni xorijiy investitsiyalar asosida qo'llab-quvvatlash orqali ichki mehnat bozorini barqaror holatda ushlab turmoqda. Kanada esa yashil iqtisodiyotga asoslangan investitsiya siyosati orqali ekologik toza sanoat tarmoqlarida bandlik darajasini oshirgan.

Xalqaro tashkilotlar – Jahon banki, Xalqaro valuta fondi (IMF), Osiyo taraqqiyot banki (OTB), Yevropa tiklanish va taraqqiyot banki (YTTB) kabi tuzilmalar O'zbekistonning investitsiyaviy salohiyatini rivojlantirishda faol ishtirok etmoqda. Ular tomonidan moliyalashtirilgan loyihalar orqali transport, energetika, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarida yuzlab yirik infratuzilma obyektlari qurilgan. Masalan, YTTB tomonidan moliyalashtirilgan Toshkent metropolitenining yangi yo'nalishlari, OTB tomonidan qishloq infratuzilmasini modernizatsiya qilish loyihalari va Jahon banki bilan hamkorlikdagi

ishsizlikni kamaytirishga qaratilgan ijtimoiy dasturlar – bularning barchasi xalqaro investitsiyalarning ijtimoiy yo‘naltirilganligini ko‘rsatadi. Shuningdek, ushbu tashkilotlar orqali texnik yordam, maslahat xizmatlari va inson kapitalini rivojlantirish dasturlari ham amalga oshirilmoqda.

Xulosa shuki, O‘zbekiston xalqaro investitsiyalarni jalb qilish orqali iqtisodiy o‘shishni tezlashtirish, bandlikni oshirish va moliyaviy barqarorlikni mustahkamlashda sezilarli salohiyatga ega. Buning uchun strategik rejalashtirish, xorijiy investorlar uchun kafolatlar va qulay sharoitlar yaratish muhim ahamiyatga ega. Hududiy tengsizlikni kamaytirish, kadrlar salohiyatini oshirish, texnologik yangilanishlar va moliyaviy savodxonlikni rivojlantirish orqali xalqaro sarmoyalarning ijtimoiy ta’sirini kuchaytirish mumkin. Bu esa uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikka olib keladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – T.: O‘zbekiston, 2021.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Strategik islohotlar agentligi materiallari, 2023.
3. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligining rasmiy ma’lumotlari. – www.invest.gov.uz , 2024.
4. UNCTAD World Investment Report 2023;
5. Jahon banki: Ish o‘rinlari va iqtisodiy o‘shish bo‘yicha hisobot, 2023;
6. O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar, sanoat va savdo vazirligi ma’lumotlari, 2024;
7. IMF va OECD moliyaviy barqarorlik bo‘yicha hisobotlari, 2022–2023.